אי (א) דאשם גמירי לה דלרעייה אולא א)דכל שבחטאת מתה באשם רועה (לעולה) [לעולם (ב) בחטאת] ב)והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה ג)והא (ג) בהא תליא כיון דלמיתה אולא ממילא לא קרבה אלא (ד) הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם הא נמי הילכתא גמירי לה דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא קרא מיבעי ליה (ה) דאי עבר ומקריב קאי בעשה: (ו) ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה (ז) אין ה"נ [א] (ח) אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא ד)דאמר רב הונא 1אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר (ט) לשם עולה ניתק אין לא ניתק לא מ"ט ה)הוא בהווייתו יהא ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי תיפוק לי 2מזכר ונקבה ההוא מיבעי ליה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ותיפוק לי כולהו מהאי קרא אם לא משמע ליה ולהאי תנא דנפקא ליה (י) מזכר [ב] אם נקבה תשא ובאת מה עביד להו אפילו ממירעייהו ל"א ממורגייהו: **מתני'** ו)ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים ז)וחכ"א יקרב אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל (יא) ולד ולד תמורה ח)שלא (יב) יקרב על מה נחלקו על הולד [ג] ר"א אומר לא יקרב וחכ"א ט)יקרב י)העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג: **גמ'** א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא 2ואם זבח שלמים קרבנו (יג) (לי"י) ואם ולא ולד א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה 3אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ [ד] והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה כ)שמא יגדל מהם עדרים: אר"ש לא נחלקו כו': [ה] איבעיא להו היכי תני לא נחלקו (יד) שלא יקרבו אלא יקרבו או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך [ו] מעשיה ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי (טו) ליה

תני

קאי עולה בעשה. בין במעלת (טו) ובאשם (יז) [קאי] בעשה דמשמע רק קדשיך (יח) אלו תמורת עולה ושלמים וולדן ותמורתן דכתיב (יט) בתריה ועשית עולותיך וגו' ולא שאר קדשים כגון חטאת ואשם ולאו הבא מכלל עשה עשה: **והא הילכתא גמירי לה.** דכל שבחטאת מתה באשם רועה (יז) ותמורת חטאת מתה (י)(א) באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבת צבור דהיינו עולה: **אשם שניתק לרעיה.** (יח) אם השליש לרועה וקדם ושחטו סתם עד שלא נסתאב כשר לעולה דהא סתמיה (יט) לשם עולה קאי לדמים: **לא ניתק לא.** ואע"פ שכיפרו בעליו הואיל ועדיין לא ניתק [ז] דינו לרעייה ושחטו סתם פסול לגמרי: **מ"ט דאמר קרא אשם הוא בהווייתו יהא.** ועדיין אשם הוא ולא חזי לאקרוביה לאשם הילכך פסול: **ותיפוק לי כולהו מיניה.** דהא כולהו דרשינן להו לעיל מיניה: **תשא ובאת אפילו ממרעייהו.** האי תשא ובאת לאו לולדות ותמורות אתא אלא לקדשים עצמן דקא מזהר לו (כ) לאתויי (כ) היא אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לעלות לא יאמר איני טורח אחריהן לבקשן באגם ולהוליכן אבל אמתין לי עד פעם אחרת: **ל"א אפילו ממורגייהו.** אפילו הן דשין את התבואה במוריגים (כ) דאמרינן במנחות בהקומץ רבה (דף כג.) מאי מוריגי עיזי דקורקסא דדיישי דישתא נסר גדול מנוקב ויתידות קבועות בו ונותנין אותן על התבואה ומרהיטים עליו את הבהמות ואתא קרא למימר דאם דשה (כא) הבהמה [ח] שאתה רוצה להקדיש ודרכך מוכן לעלות לרגל לא תאמר הואיל ודשה אמתין עד זמן אחר אלא קחנה ולך לך (כב): **מתני' לא יקרב שלמים.** אלא כונסו לכיפה ומת ומדרבנן ומשום גזירה דלקמן דודאי מסיני לא גמירי אלא ה' חטאות מתות: **לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד תמורה.** בגמ' מפרש לה: **גמ' ואם זבח שלמים.** ודריש להאי (כג) אם כמו אם בלידה: **וחילופיה.** כגון אבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות: **ת"ל אם על תודה.** האי אם מרבה לכולהו דקרב להו ולא פליג ר"א: **גזירה.** אי אמרת ולד שלמים יש לו תקנה אתי לשהוייה לאם עד שתלד ויגדל עדרים מן הולדות ואתו בהו לידי גיזה ועבודה. ובתודה (כד) ה"ט דלא גזר משום דתודה לא שכיחא כשלמים: **היכי קתני.** האי שלא יקרבו דקאמר ר"ש ריש מילתיה היא וה"ק לא נחלקו שיאמר ר"א לא יקרבו אלא ודאי יקרבו (ל)או סוף מילתיה היא וה"ק לא נחלקו דודאי לא יקרבו (כה) אפילו לרבנן (מ)מי מודה ר"א בהא דלאישתכחן להון דרי אי לא (וולד וולד) אישתכחן להו דרי דאין אדם נזכר שמשלמים כאו ואין לגזור שמא ירבו אחרים שזה מקריבן וישהו את שלמיהן לצורך ולדות (כו) לגדל מהן עדרים: **אקראי בעלמא הוא.** ולא שכיח לשהותו כל כך (כז):

כשב

ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה. וא"ת לימא כדלעיל קרא מיבעי ליה (כח) (נ)דיעבד ומקריב קאי עלה בעשה וי"ל דהא לא משמע ליה עשה כ"כ כמו רק: **ניתק אין לא ניתק לא מאי טעמא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא.** ה"ג רש"י וקשה דהכא משמע דבעי' ניתק מקרא ובפסחים פרק אלו (כט) (ס)עוברין (דף עג. ושם) איכא דבעי ניתוק משום גזירה (ע)(לפני כפרה אטו לאחר כפרה) דהכי איתא אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא לא בעי עקירה אי הכי מאי איריא ניתק אפילו כי לא ניתק נמי ומשני גזירה (לפני כפרה אטו לאחר כפרה) וע"ק דהכא אמר דלשם עולה כשר הא אמר בכולי הש"ס דהלכה למשה מסיני כל שבחטאת מתה באשם רועה לכן נראה [לר"ת] דהלכה למשה מסיני (צ)גנמרה באשם דקריבה עולה והכא ל"ג ניתק אין לא ניתק לא אלא גרסינן אשם שניתק לרעיה ושחטו סתמא כשר לעולה דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהוא עתיד להיות דהיינו עולה וכאותה הוויה יהא מעתה ותש"ה אפילו סתם כשר לעולה דלא בעי עקירה ומיהו איצטריך הלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא הוה ידעינן מה הויה אית בה ולגמרי לשון דאמר [בפסחים] באלו דברים (דף עג.) ושחטו לשם עולה כשר פירוש משמע אבל סתמא לא יהא כשר דבעי עקירה מ"ט דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהיה עתה יהא דיעקרנו לעולה ומיהו איצטריך הלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא ה"א שיהא כשר לעולה אפילו ע"י עקירה:

אפילו ממרעייהו. פרש"י אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לא יאמר איני טורח אחריהם לבקשם באגם ולהוליכם אבל אמתין לי עד פעם אחרת ליסבא אחרינא אפילו ממורגייהו כלומר אפילו הן דשין את התבואה במוריגים עכ"ל (לא)ולא נהירא שהרי (לב)אסור (ק)היה בעבודה ור"י מפרש (לג)מדאורגייהו אפילו הן דלות בשר דסד"א כיון שהם תשושי כח אינו צריך להעלותם הואיל ואינו (ר)מחילת הקדש כגון ולדות ותמורות כי שמטו הבקר (שמואל ב ו) מתרגמינן ארי אתמריגו תורתא (לד) וה"ר יצחק בר שניאור פירש ממרעייהו אפילו ממקום שמותר לרעותה ולגדלה דהיינו בחו"ל דאין מגדלין בהמה (ש)בא"י (לה) וחו היא הדרשה דאיתא בספרי רק קדשיך אשר יהיו לך מכאן שמביאין קדשים מחו"ל יכול אף בכור ומעשר כן ת"ל רק ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שאין להן פרנסה במקומן כלומר אין נאכלין במומן בחו"ל ומוציא אני את אלו שיש להן פרנסה במקומן כלומר שנאכלין במומן בחו"ל: **רבי אליעזר** אומר ולד שלמים לא יקרב. ומדרבנן הוא כדמפרש בגמ' שמא יגדל ממנו עדרים:

וחכמים אומרים יקרב. [ט] (ת)נ"ע חכמים היינו ת"ק (א):

וחילופיה. היינו אבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות: **אמר** (ב)ר"א לא נחלקו על ולד [ולד] שלמים ועל ולד [ולד] תמורה שלא יקרב. בהא פליגי אמוראי בגמ' רבה אמר מסתברא שלא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו ורבי יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו ולפי דברי רבי יהושע בן לוי איכא ג' מחלוקות כדבר ת"ק דר"ש סבר איכא דת"ק כולהו קרבי ולר"א כולהו לא קרבי ור"ש סבר דכ"ע אחר ולד ראשון דלא קרבי ולא פליגי אלא בולד ראשון ובגמ' מפרש טעמייהו:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה יד:
ב [מיי' שם הלכה א]:
ז ג מיי' שם הלכה טו:
ח ד ה ו מיי' פ"ד מהל' תמורה הל' א:

תורה אור השלם

1. אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לַיְיָ: ויקרא ה יט
2. וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן הַבָּקָר הוּא מַקְרִיב אִם זָכָר אִם נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ג א
3. אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חַלּוֹת מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מֻרְבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן: ויקרא ז יב

מוסף רש"י

באשם רועה. עד שיומם וימכר ויפלו דמיו לקיץ המזבח, עולה לשם ועורה לכהנים, זה מדרש דרש יהוידע הכהן בשקלים ובתמורה (לקמן כג. ב"ק קיא.). **אשם שניתק לרעייה.** שניתק מדין הקרבה ומסרוהו לרועה עד שיסתאב, דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה (זבחים קטו.) כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר ונמלך בכ"ד ואמרו ירעה (שם קיב. ובעי"ז שם ה.) ותמורת ואשם אין באין נדבה ומשנתכפרו באחר אין תקנה לזה, וגבי חטאת הילכתא גמירי לה דמתה ובאשם גמירי הלכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה, ואם ניתקו מעליו והשליכו לאפר לרעות שיסתאב ויפול בו מום שיוכל לפדותו ולהוציאו לחולין, וכל הרועים דמיהם נופלים לנדבה ומה היא נדבה ששה שופרות היו במקדש וכתוב עליהן נדבה ושם היו נותנין כל מותר דמי חטאת ואשם ומביאין מהם קיץ המזבח עולות, בשר לשם ועורות לכהנים, שזהו מדרשו של יהוידע הכהן, חס לא המתין עד שיומם ומשניתק לרעייה שחטו סתם (פסחים עג.) שהקדים ושחטו לשם עולה (שם כה.). **כשר.** לעולת קיץ המזבח, הואיל וסוף סוף דמיו לכך היו עומדים (פסחים שם) הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה (זבחים ה:) ואין שם אשם עליו, דנדבה לשופרות עולה (מנחות ד.). **ניתק אין.** למיעקר שם אשם מיניה משנמסר לרועה יקום שמתיה לעולה, **לא ניתק לא.** הויא שמתיה לעולה (זבחים ה:) לא ניתק ולא מסרוהו לרועה ושחטו סתם לא מתכשר לעולה ועדיין שם אשם עליו ובעי עקירה לשחיטה בהדיא לשם עולה, דכל כמה דלא עקר מיניה שם אשם לא מתכשר (מנחות ד.). **הוא.** אשם הוא (זבחים ה:) **בהווייתו יהא.** ואשם פסול הוא (מנחות שם). **ולד שלמים.** שהפריש בהמה מעוברת או עיברה לאחר הקדישה (ר"ה ו.).

שיטה מקובצת

[א] אי. בכל הספרים ישנים איתא לולד דתמורת אשם כו': [ב] לעולם בולד חטאת והלכתא: [ג] והא גליון והמתרץ סבר דהילכתא למיתה למעבד מצוה אבל אי בעי ליקרב ופריך דהא בהא תליא דאלו היה ראוי להקרבה לא הוי אזלא למיתה. וכן בתוס': [ד] אלא (וכו')

מסורת הש"ס

א) [נזיר כה: ב"ק קי: בכורות טז.], ב) [שבת קלב: וש"נ], ג) זבחים ה: וש"נ מנחות ד., ד) [לעיל יז:], ה) ר"ה ו. עדיות פ"ו מ"א, ו) [לקמן כד. בכורות טו:], ז) נ"ק, ח) [דברים יב], ט) וכתיב נ"ק, י) כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אשם שניתק לרעיה שנתכפרו בעליו באחר ובמעלת אולא למיתה דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבת צבור דהיינו עולה ואם נתקו מעליו והשליכו לרעות וקדם ושחטו סתם וכו' נ"ק, כ) [וכן פירש ערוך ערך מרג ב' בזה"ל כלומר שאפילו נכנסו עצמן על הגורן ועל התבואה ועל המוריגים ודשים תקח אותם משם ותביאם לבית הבחירה עכ"ל ועפ"ז מיושב קושיית תוספות ד"ה אפילו ממרעייהו], ל) אלא ודאי יקרבו דמודה ר"א בהא דאשתכח לאינשי תרי דרי דהיינו ולד ולד ואין אדם נזכר שמשלמים כאו ואין לגזור כו' עדרים הס"ד ואח"כ מה"ד או סוף מילתא היא וה"ק כו' לרבנן הס"ד ואח"כ מה"ד אקראי בעלמא כו', נ"ק, מ) [נ"ל דמודה ר"א בהא דאשתכחן להון דרי וולד וולד כצ"ל ועיין רש"ק], נ) דלאו עבר, ס) [נ"ל דברים], ע) [נ"ל אחר כפרה אטו לפני כפרה], פ) [נ"ל הואיל], צ) גי' רש"ק סוף, ק) נ"ל דקה, ר) פי' נ"ק, ש) כאן שייך תוד"ה אמר ר"ש וכו' עד מפרש טעמייהו הס"ד ואח"כ מה"ד וחילופיה היינו נ"ק, ת) [נ"ל רבי שמעון].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא הילכתא וכו' מתה הס"ד ואח"כ מ"ה שניתק לרעיה וכשיסתאב: (ב) ד"ה תשא ובאת וכו' לאתויי היא. נ"ב ר"ל [illegible] דף פד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא קרא ל"ל כו'. והכי קאמר ר"ע דאין תמורתו קריבה אפילו שחטו סתם: [ב] שם אם נקבה. נ"ל ונקבה: [ג] שם הולד ר"א. נ"ל פריא: [ד] שם והתניא ולדה כו'. ולא פריך ממתני' דלקמן דר"ל פליג נ"כ [illegible] [ה] שם איבעיא כו'. [illegible] [ו] רש"י ד"ה [illegible] [ז] רש"י ד"ה לא. דינו לרעיה: [ח] ד"ה ל"א. שאתה רוצה כו'. [illegible] [ט] תד"ה וחכמים כו'. ול"נ משום אמר ר"ש כו' נקט לה:

רבינו גרשום

אי ולד תמורת אשם. וולד דאשם גופיה לא מצי אמרת דאשם גופיה זכר הוא ולא מוליד: לעולם בולד דחטאת. ודקאמרת (דלא) [והא] גמיר דמתה. כי גמיר הילכתא למיתה וקרא רק למעוטי מהקרבה. אלא הלכה לולד חטאת וקרא רק מיבעי דאם עבר ואקרביה לתמורת אשם וולדה [אשם] (חטאת) קאי עליה בעשה. ואי זה עשה דהאי רק משמע דהני אין ולא בשאר קדשים היינו לאו הבא מכלל עשה [ולאו הבא מכלל עשה עשה]: דאמר רב הונא אמר רבן אשם שניתק לרעיה. כגון שהפריש אשם להתכפר בו ונאבד והפריש אשם אחר ונתכפר בעליו (באחר) ואח"כ נמצא זה ואמר הגזבר [illegible] סתם כשר [לשום] עולה (ופגלו דכשר לעולה) [מ"ט כשר לשום עולה] דאשם הוי זכר וקדשי קדשים ועולה [illegible] ניתק אין לא ניתק לא. כלומר אם מאחר שניתק מדין אשם לרעיה שחטו סתם כשר לשום עולה דלאו שם אשם [illegible] שחטו לשום עולה פסול הוא (אלמא) [דאשם] פסול הוי: מ"ט דאמר קרא הוא בהווייתו יהא. כלומר כיון דלא [illegible] שחטו לשום עולה בהווייתו יהא ואשם פסול הוא ולא קרב. אבל שאר זבחים דלא כתב בהו הוא (קרא) בין ניתק [illegible]

לתמורת אשם. כבר הקשה לו זה לעיל אלא שעתה ר"ל תמורת אשם למעוטי מהקרבה והלכה דבאשם עולה [illegible] אמרינן אם הקדיש לאשם כשר להכי איצטריך רק למעוטי מהקרבה ואפילו בדיעבד פסול אם הקריבו לשם אשם [illegible] ואע"ג (דשני) [דפריך] ליה הא בהא תליא הוה פי"ד דוקא גבי חטאת דלמיתה אולא דאם איתא דהוי כשר [illegible] דהילכתא נמי לעולה אם הקריבו אשם יהא כשר ומתרץ ליה הואיל והילכתא לעולה אין הסברא נותן לשנות [illegible] שמעתין דבאשם רועה היינו מדרבנן כדמשמע בפסחים באלו דברים אבל הלכה נשיית עולה. תוס': [ו] עיין בה [illegible]

[illegible]